

УДК 94:614.23/.25(477.81/.82) «1921/1939»

Наталія Переходько

УЧАСТЬ ВОЛИНСЬКИХ ЛІКАРІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІКАРСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ (1921–1939 РР.)

У статті проаналізовано участь українських лікарів Волинського воєводства в Українському лікарському товаристві у міжвоєнний період. Показано створення і діяльність професійних медичних громадських організацій на Волині. Висвітлено становище українських лікарів у Польській державі та розкрито їх активну діяльність в українському медичному товаристві з метою захисту професійних інтересів. З'ясовано імена волинських лікарів-українців та досліджено їх працю у галицькому Українському лікарському товаристві. Відтворено біографічні відомості окремих представників волинської української медичної інтелігенції.

Ключові слова: Польща, Волинське воєводство, Східна Галичина, українські лікарі, Українське лікарське товариство.

У багатонаціональній Польській державі, відродженій 1918 р., гостро стояло питання українців, котрі були найчисленнішою національною меншиною. Українське населення Східної Галичини вирізнялося національною свідомістю. Після завершення польсько-української війни польська влада вдалася до репресивних методів щодо представників українського руху. Наступним кроком польських урядовців стало усунення українців із державних посад, а також заборона вживати терміни «українець», «Галичина», які в офіційному вжитку замінили на «русин» та «Східна Малопольща». Разом із тим, нова влада прагнула ізолювати українців різних регіонів [1, с. 461]. «Сокальський кордон» мав роз'єднати галичан і волинян, котрі, перебуваючи довгий час у складі Росії, мали стерті грані національного самоусвідомлення. Всупереч польській державній політиці українці Східної Галичини та Волині об'єдналися навколо спільних проблем у громадських товариствах культурно-просвітницького та професійного характеру. Підтвердженням цього слугує діяльність Українського лікарського товариства (далі – УЛТ), центральний осередок, якого знаходився у Львові. На Волині, через обмежену кількість української медичної інтелігенції, філій цього товариства не створили, проте це не завадило волинським лікарям долучитися до роботи галицького осередку та приймати активну участь у вирішенні медичних проблем.

Діяльність УЛТ в міжвоєнне двадцятиліття проаналізована в праці вченого з української діаспори в США П. Пундія [12]. Саме з цього дослідження вдалося дізнатися про співпрацю волинських і галицьких лікарів. У книзі вміщено прізвища членів організації за роками вступу до неї, і тому ця інформація ствердно вказувала на членство волинян. На жаль, вдалося з'ясувати приналежність до товариства лише окремих лікарів за відомими прізвищами, позаяк автор не вказав територіальної приналежності кожного з них. Українські лікарі брали активну участь в суспільно-політичному, громадському та культурному житті Волинського воєводства й тому їх діяльність була предметом наукових зацікавлень дослідників В. Комара [21], В. Добровичинської [17–18]. Однак, участь волинських лікарів-українців у професійних громадських інституціях залишилася поза увагою учених.

Мета статті – на основі низки документальних джерел, періодичних видань міжвоєнної доби та наукової літератури проаналізувати діяльність українських лікарів Волинського воєводства в УЛТ та визначити напрямки їх роботи.

У міжвоєнній Польщі діяли тисячі найрізноманітніших товариств, які умовно можна поділити на загальнопольські та регіональні/місцеві об'єднання, створення яких ініціювали на місцях. Важливою функцією численних товариств стало проведення культурно-просвітницької роботи серед населення країни, особливо на східних окраїнах [2, с. 260].

На території Західної України виникли громадські медичні товариства, які мали загальнопольський, регіональний, і навіть, місцевий характер. Варто звернути увагу на те, що частина товариств об'єднала у своїх лавах осіб і за національністю. Це можна продемонструвати на прикладі Волинського воєводства. Так, у межах цього адміністративно-територіального утворення функціонувало декілька медичних товариств. Ці інституції виникли задля захисту професійних інтересів, підняття фахового рівня лікарів, обміну досвідом між практикуючими лікарями.

У 1932 р. в Рівному створили польське «Науково-медичне товариство у Рівному». Цей осередок свою діяльність поширював на чотири повіти – Рівненський, Здолбунівський, Костопільський та Сарненський [3, арк. 1]. До складу товариства увійшли лікарі різних національностей – поляки, євреї та росіяни [3, арк. 9–9 зв.]. Членом товариства міг бути кожен

лікар, громадянин Польської держави, який мав право медичної практики. Спершу серед заявлених учасників товариства українців не було, і лише у протоколі зборів від 18 грудня 1937 р. серед нових членів товариства ми виявили прізвище єдиного лікаря-українця – Мефодія Раєвського [3, арк. 23].

У міжвоєнний період на території Волинського воєводства діяло Товариство охорони здоров'я єврейського населення в Польщі (далі – ТОЗЄН в Польщі). Відділення цього товариства були створені в інших західноукраїнських містах. Так, львівське відділення ТОЗЄН в Польщі розпочало свою діяльність у 1918 р. Від жовтня 1923 р. товариство було підпорядковане Головному управлінню ТОЗЄН у Варшаві. Мета товариства – медичне обслуговування єврейського населення. Із 1924 р. львівське відділення, як центральна організація на західноукраїнських землях, відкрило свої місцеві відділення у галицьких містах. А в 1927 р. до Львівського відділення приєднався відділ ТОЗЄН у Рівному, який знаходився на вулиці Шкільна, 15 [4, арк. 19–20].

Російські лікарі не мали власних медичних товариств. Але, невелику національну меншину у Рівному представляла російська громада, яка 1927 р. створила Російське товариство добротності (далі – РТД). Тут поряд і з культурно-освітньою діяльністю займалися і наданням безкоштовних медичних послуг росіянам [5, арк. 124]. РТД свою діяльність поширювало лише на Рівненський повіт [6, арк. 89 зв.].

І якщо в межах Волинського воєводства наприкінці 30-х рр. ХХ ст., згідно зі статистичними даними, працювало 359 лікарів різних національностей [7, с. 57], то кількість українців серед них була мізерною. Для прикладу, це можна прослідкувати у Рівному. Так, у цей час місті працювало 56 лікарів, які за національним складом були розподілені наступним чином: євреї – 27; поляки – 14; росіяни – 10; українці – 3; німці – 2 [8]. Таку ситуацію пояснює той факт, що в Польській державі українці зазнавали дискримінації за національною ознакою. Підтвердженням цьому слугують неопубліковані спогади священика, археолога Ю. Шумовського, який емігрував у США. Автор відтворюючи міжвоєнного двадцятиліття зауважив, що його рідний брат Петро після навчання і отримання диплому, «... не міг дістати відповідної посади лікаря у Польщі, бо був українцем і православним, та ще й син православного священика» [9, с. 67].

У воєводському центрі – Луцьку лише в 1933 р. з'явився перший лікар-українець Л. Зарицький, що й відразу підмітила волинська преса: «Сподіваємося, що клич «Свій до свого» до згаданого лікаря матиме повне примінення й до українського громадянство того клича буде придержуватися», адже в Луцьку до цього українського лікаря не було» [10].

Низький відсоток українських лікарів зумовлений низкою причин, однією із яких є свідомо створені перепони для отримання медичного фаху в міжвоєнну добу. Дискримінаційний тиск при вступі на медичні факультети та будь-які обмеження при працевлаштуванні спонукали свідомих українських лікарів об'єднуватися задля відстоювання національних прав і захисту професійних інтересів. Разом із тим, щоб наблизити лікарську допомогу до українського села та його санітарного оздоровлення, серед українських лікарів визріла думка про створення своєї медично-санітарної організації, незалежно від держави. Це питання прозвучало на нараді Товариства українських лікарів у Львові, а згодом ключові засади обговорили на з'їзді українських природознавців і лікарів, прийнявши резолюцію, яка піднімала актуальну проблему: «Беручи до уваги неможливість безпосереднього впливу на справжній санітарний стан і здоров'я українського народу в Польщі, з'їзд визнає і закликає українську громадськість організувати власну лікувально-санітарну допомогу» [11, с. 309].

У 1921 р. медична інтелігенція у Львові відновила діяльність громадської інституції лікарів на західноукраїнських землях – УЛТ, створеного 1910 р. Засновники товариства визначили три основні напрямки його діяльності: наукову, фахово-організаційну та громадську. Разом із тим налагодили видавництво періодичного видання «Лікарський вісник», який виходив до 1939 р. Цей журнал став фаховим виданням, у якому відображався рівень української медичної науки та надавалася допомога практикуючим лікарям. Однією із ланок роботи УЛТ було проведення наукових з'їздів лікарів, участь у медичних конгресах і налагодження активної співпраці з лікарськими організаціями за кордоном [12, с. 258–259]. Перший з'їзд УЛТ відбувся у листопаді 1924 р.

Упродовж міжвоєнного періоду філії УЛТ з'явилися у багатьох містах Східної Галичини, проте на Волині не створили його осередків із огляду на незначну кількість українських медиків. Однак, попри це, частина волинських лікарів долучилася до роботи галицького товариства.

Наприкінці 30-х рр. ХХ ст. організація налічувало 460 членів із Східної Галичини, Північної Буковини, Закарпаття і Західної Волині [12, с. 257–258]. Членами УЛТ в різні роки стали волинські лікарі: Петро Шепченко (1921 р.) Петро Рошинський (1927 р.), Роман Могильницький (1929 р.), Ганна Рошинська (1931 р.), Арсен Річинський (1931 р.), Василь Кархут (1932 р.) [12, с. 292–293], Любомир Зарицький (1934 р.) [13, с. 106], Теодозій Сологуб (1937 р.) [14, с. 118].

На жаль, списки членів УЛТ не вміщують повної інформації щодо їх причетності до регіону, й тому ми визначили лише добре відомі прізвища волинських лікарів. Допускаємо, що їх кількість могла бути більшою. Частина волинських лікарів, які вступили до товариства виявили на сторінках «Лікарського вісника».

Серед відомих і малознаних українських лікарів слід згадати тих, хто самовіддано трудився на професійному поприщі та долучився до збереження національної ідентичності в складних і неоднозначних суспільно-політичних умовах Другої Речі Посполитої. Одним із перших волинських лікарів до УЛТ увійшов емігрант із Наддніпрянщини П. Шепченко. Він народився 29 червня 1870 р у сім'ї священика в Гайсинському повіті на Поділлі. Медичну освіту здобув на медичному факультеті імператорського Дерптського (Юр'ївського) університету (нині м. Тарту, Естонія – примітка автора). Працював лікарем у Києві, брав участь у російсько-японській війні. Згодом служив земським лікарем на Херсонщині, Поділлі та Волині. У роки національно-визвольних змагань працював у військовому шпиталі в Києві. Пізніше П. Шепченко переїхав на Волинь, у м. Радивилів. Тут він працював лікарем у залізничній лікарні та був головою місцевого осередку «Просвіти». Брав активну участь у засіданнях УЛТ. І тому не випадково, що власну медичну бібліотеку П. Шепченко заповів товариству, а медичні інструменти – «Народній лікарні» у Львові. З метою популяризації медичних знань серед населення і запобіганню венеричних хвороб видав книгу «Страшне лихо». 6 травня 1933 р. П. Шепченко помер. Згадку про нього залишив культурний діяч, письменник та лікар М. Левицький, який писав: «Він робив багато добра, а завжди так, що ліва рука не знала, що робить права. Він ніколи не перся на авансцену, а тихо робив своє висококультурне діло» [15, с. 226–227; 16, с. 27–28].

Відомим подружжям українських патріотів були лікарі Петро та Ганна Роцинські. Петро народився 18 березня 1890 р. у сім'ї диякона в Глухові на Чернігівщині. Середню освіту здобув у Чернігівській духовній семінарії. Медичні студії розпочав 1911 р. у Варшаві, а закінчив у Москві в 1916 р. У Варшаві належав до української студентської громади. Під час Першої світової війни був лікарем російській армії, а згодом – армії УНР. У добу національно-визвольних змагань працював лікарем у Києві, а потім емігрував до Польщі. У 1921 р. запрошений на посаду лікаря у Рівненський шпиталь. У 1924 р. отримав посаду лікаря при «Касі хворих» у Костополі. Одночасно працював шкільним лікарем та викладав гігієну в Рівненській українській приватній гімназії. На Волині брав активну участь в суспільно-політичному та культурному житті краю. У 1927 р. прийняв участь у церковному з'їзді в Луцьку, культурно-просвітницьких організаціях, надаючи їм матеріальну допомогу. За таку діяльність польська влада у 1936 р. звільнила його з «Каси хворих», а в 1938 р. подружжя Роцинських змушене було виїхати до Кременця. Тут вони продовжило лікарську приватну практику й громадську діяльність. Із приходом більшовиків емігрував, а зі встановленням німецької окупаційної влади, повернувся до родини в Кременець [12, с. 202–203].

Його дружина Ганна народилася 1890 р. у Кременці в сім'ї протоієрея, викладача духовної семінарії Івана Струтинського. У 1909 р. закінчила Кременецьку гімназію, а медичну освіту здобула в Петербурзі. Працювала у військовому шпиталі армії УНР, а згодом – шпиталі Рівного, де надавала допомогу інтернованим воякам. У 1922 р. одружилася із лікарем Петром Роцинським. Подружжя проживало у Костополі, й саме тут Ганна брала активну участь у громадському житті міста: організувала осередок «Союзу українок», щонеділі виїжджала у села повіту для просвітницької роботи із сільським жінками та надавала допомогу хворим. Життя подружжя Ганни та Петра Роцинських обірвалося трагічно, у лютому 1943 р. їх розстріляли при нападі українських повстанців на Кременецьку в'язницю при спробі звільнення ув'язнених українців [12, с. 202].

До роботи УЛТ в 1929 р. долучився галичанин Роман Могильницький. У 1933 р. йому довелося переїхати в Рівне та розпочати тут приватну медичну практику. Був лікарем у Рівненській українській приватній гімназії і приватній початковій школі імені І. Мазепи [17, с. 155]. Р. Могильницький народився 8 листопада 1902 р. у м. Делятині Надвірнянського повіту Станіславської губернії у сім'ї службовця. Медичну освіту здобув у м. Загребі (тоді Югославія), пізніше отримав науковий ступінь доктора медицини. У Рівному Р. Могильницький поринув у вир політичного та громадського життя, був членом Українського національно-демократичного об'єднання. На Волині він підтримував професійні контакти з лікарями Галичини. Р. Могильницький був одним із тих членів УЛТ, хто ініціював створення кооперативу «Лікарська самопоміч». Створення такого осередку гарантувало соціальний захист родинам лікарів та тим, хто розпочинав медичну практику. Для реалізації такого плану потрібні були кошти, й тому управа кооперативу зверталася до українських лікарів відкривати приватні кабінети. Висока вартість медичних послуг дозволяла частину коштів спрямувати на матеріальне забезпечення вдів і сиріт медичних працівників, а також на допомогу в працевлаштуванні лікарів, які розпочинали медичну кар'єру. В 1932 р. серед 34 членів кооперативу «Лікарська самопоміч» був і Р. Могильницький [18, с. 60–64].

На початку 30-х рр. ХХ ст. діяльність кооперативу обмежилася наданням позик лікарям, що розпочинали практику. Незважаючи на активну рекламу кількість членів кооперативу збільшилася лише до 45 осіб. Кооператив видав дев'ять позичок на суму 4,4 тис. злотих [19, с. 67].

На сторінках «Лікарського вісника» практикуючі лікарі, члени УЛТ піднімали актуальні питання якісного медичного обслуговування населення. Р. Могильницький привертая увагу до надмірно високих цін на фармацевтичні препарати, а також шкідливість реклами ліків серед широкого загалу. Він закликав встановити контроль над рекламною продукцією медичних препаратів. Ще однією злободенною проблемою стало розповсюдження науково-популярних книг, автори яких пропонували способи лікування хвороб. Р. Могильницький різко засудив подібну практику, закликаючи членів товариства «... повести відповідну акцію, щоби цьому абсурдові положити кінець. У маси треба нести гігієну, нести засади нозології, щоби виробити розуміння та знання профілактики. Але баламутити людей уривками терапії, це значить систематично усувати суспільність з під нагляду та властивого лікування лікаря» [20, с. 48–50].

Через націоналістичні погляди Р. Могильницький перебував у полі зору польської поліції, його кореспонденцію перечитували, а за ним постійно стежили. За активну позицію польська влада у 1938 р. вислала його з Рівного. Наступного року Р. Могильницький переїхав до Володимира-Волинського та працював на посаді завідувача повітового відділу охорони здоров'я тимчасового управління. У жовтні 1939 р. органи НКВС заарештували та ув'язнили його у місцевій в'язниці, з якої здійснив невдалий побіг. Був засуджений на вісім років позбавлення волі, але згодом йому вдалося емігрувати. Помер Р. Могильницький 29 квітня 1973 р., а 11 травня його поховали у столиці Великобританії – Лондоні. У 1989 р. посмертно реабілітований [18, с. 68].

До членів УЛТ приєднався і лікар Арсен Річинський. Народився 12 червня 1892 р. у с. Тетильківці Кременецького повіту Волинської губернії в сім'ї дяка-псаломщика. Навчався у Житомирській духовній семінарії, але не завершив студій, прослухав лише навчальний курс за чотири загальноосвітні класи. Восени 1911 р. А. Річинський вступив до Варшавського університету, а з початком Першої світової війни перевівся у Київський університет. Після закінчення навчання працював лікарем Ізяславської повітової лікарні. У 1920 р. А. Річинського перевели дільничним лікарем у с. Тростянець поблизу Луцька, а в квітні 1922 р. він знову дільничний, пізніше головний лікар Володимир-Волинська. Саме тут він плідно працював на культурно-просвітницькій ниві: видавав українські часописи; укладав збірки церковних співів; очолив роботу місцевої «Просвіти»; сприяв розгортанню пластового руху, боровся за Українську автокефальну українську церкву.

За активну громадську діяльність А. Річинського ув'язнювали впродовж 1922, 1925, 1935, 1939 рр. Останні два рази відбував покарання у таборі Береза-Картузька. У радянський період його заарештували і вислали у Казахстан, без права повернення в Україну. Помер 13 березня 1956 р. у Казахстані, де й похований [21, с. 65].

У 1932 р. до УЛТ вступив Василь Кархут. Народився 1905 р. у селі Марківці (нині Тисменицького району Івано-Франківської області) в сім'ї священика. Медичну освіту отримав здобував на медичному відділі Українського таємного університету, а завершив навчання 1932 р. у Львівському університеті Яна Казимира. Після завершення вищих студій залишився у Львові на дворічну лікарську практику [22]. На загальних зборах УЛТ у 1934 р. В. Кархут висловив побажання створити мандрівну бібліотеку для лікарів із провінції [23, с. 58].

В. Кархут був одним з провідних діячів «Пласту», редактором журналів «Молоде життя» і «Вогні», автором художніх творів, активним учасником ОУН. У 1934 р. переїхав на Волинь у м. Кременець, у якому розпочав приватну практику. В 1935 р. був ув'язнений в Березі-Картузькій. Після звільнення повернувся до лікарської практики у Кременці. Вдруге опинився у Березі-Картузькій у 1939 р., але зумів утекти. У 1941 р. В. Кархут повернувся до Кременця, однак за підозрою в приналежності до ОУН був заарештований і ув'язнений у в'язниці на Лонцького. Згодом, він поселився у відомого львівського лікаря Мар'яна Панчишина, очолив відділ внутрішніх хвороб в «Народній лічниці» імені Андрея Шептицького у Львові. Деякий час В. Кархут був особистим лікарем митрополита А. Шептицького, лікував вояків УПА. У 1946 р. заарештований радянською владою і засуджений на 15 років виправних робіт, а після звільнення був вдруге засуджений у 1955 р. на 8 років. У 1964 р. В. Кархут після звільнення переїхав до родини в Коломию. Помер у 1980 р., а 1991 р. його посмертно реабілітували [22].

У травні 1937 р. членом УЛТ став рівненський лікар Теодозій Сологуб. Народився у с. Малий Олексин поблизу Рівного у незаможній селянській родині. Після навчання у Рівненській українській приватній гімназії вступив до Львівського університету ім. Яна Казимира на медичний факультет. Першу медичну практику пройшов при університетській клініці, а згодом повернувся до Рівного та влаштувався на роботу в повітовий шпиталь. Т. Сологуб у Рівному відкрив приватний лікарський кабінет. Він брав активну участь у громадському житті краю, був одним із перших, хто матеріально

підтримав акцію будівництва у Рівному національного осередку – «Дому культури», який мав об'єднати всі українські організації [24].

Отже, в міжвоєнний період українські лікарі у Львові відновили діяльність УЛТ, що діяло відповідно до вимог часу. Українська громадська професійна інституція об'єднала західноукраїнських лікарів, які невтомно працювали над поліпшенням фізичного здоров'я українського населення. До складу товариства входили волинські лікарі-українці, що вдосконалювали свій професійний рівень, слідували за розвитком медичної науки та конкурували з польськими та єврейськими лікарями. Вивчення біографічних відомостей лікарів свідчить про високий рівень національної гідності та глибокого усвідомлення необхідності боротьби за свої права в Польській державі. Вивчення діяльності волинських лікарів у громадській організації, їх фахові поради щодо вдосконалення медичного обслуговування населення та системи охорони здоров'я і надалі зберігають актуальність. Потребує подальшого уточнення кількісний склад волинських лікарів та дослідження їх праці в УЛТ.

Список використаних джерел

1. Зашкільняк Л. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л. О. Зашкільняк, М. Г. Крикун. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с. + 8 кол. мап. 2. Дыбковская А. История Польши с древнейших времён до наших дней / А. Дыбковская, М. Жарын, Я. Жарын. – Научное издательство ПВН, Варшава, 1995. – 380 с. 3. Держархів Рівненської області (далі – Держархів Рівненської обл.), ф. 30, оп. 20, спр. 339. 4. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІЛ України), ф. 503, оп. 1, спр. 87. 5. Держархів Рівненської обл., ф. 30, оп. 20, спр. 935. 6. Держархів Рівненської обл., ф. 30, оп. 20, спр. 934. 7. Wołyń w liczbach. Zbiór tablic statystycznych, dotyczących województwa Wołyńskiego / Pod redak. S. Witkowskiego i S. Landy. – Łuck, 1939. – 65 s. 8. Рівненський обласний краєзнавчий музей. – 20832 доп. 9. Шумовський Ю. «Зруйноване гніздо» чи історія одної священицької родини на Волині: неопубліковані мемуари [Машинопис] / Ю. Шумовський. – Т. 1. – Ч. 1. – Саванна, Джорджія (США), 1983–1993. – 273 с. 10. Новий лікар – Українець // Волинська неділя (Луцьк). – 1933. – 10 грудня. – С. 11. 11. Матеріали до історії розвитку здоров'я на Україні / під ред. канд. мед. наук К. Ф. Дупленко. – К., 1957. – 383 с. 12. Пундій П. Українські лікарі. Біобібліографічний довідник. Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження / П. Пундій; гол. ред. Я. Ганіткевич. – Львів-Чикаго, 1994. – 327 с. 13. Новинки // Лікарський вісник (Львів). – 1934. – 20 липня. – Ч. 3. – С. 106. 14. Новинки // Лікарський вісник (Львів). – 1937. – 1 червня. – Ч. 3. – С. 118. 15. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Репринт. вид. 1942 р. Ч. 1, 2-ге вид. / С. Наріжний; відп. ред. О. Купчинський, Л. Винар. – Львів-Кент-Острог, 2008. – 367 с. 16. Посмертні згадки // Лікарський вісник (Львів). – 1933. – 20 лютого. – Ч. 1. – С. 27–28. 17. Добровичинська В. Рівненська українська гімназія (1923–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби: монографія / В. Добровичинська. – Рівне: ПП Дятлик М., 2016. – 224 с. 18. Добровичинська В. Тернистий шлях Романа Могильницького (1902–1973 рр.): маловідомі факти з життя і діяльності / В. Добровичинська // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет: Зб. наук. праць. Вип. 28. – Рівне: О. Зень, 2016. – С. 60–68. 19. Звіт з діяльності кооператива «Лікарська самопоміч» // Лікарський вісник (Львів). – 1934. – 20 квітня. – Ч. 2. – С. 66–68. 20. Могильницький Р. Рецептūra чи специфіки? / Р. Могильницький // Лікарський вісник (Львів). – 1934. – 20 квітня. – С. 48–50. 21. Комар В. Громадська й культурна діяльність Арсена Річинського на Волині (за матеріалами Волинського краєзнавчого музею) / В. Комар // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкалавський і Волинь: Матер. ІХ наук. іст. – краєзн. міжн. конф. 20–23 січня 1998. – С. 64–65. 22. Василь Кархут – лікар, пластун, письменник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://medib.lviv.pro/vasil-karhut-likar-plastun-pismennik>. 23. XVIII загальні збори У. Л. Т. // Лікарський вісник. – 1934. – 20 квітня. – Ч. 2. – С. 58. 24. Виховуймо свою інтелігенцію! // Вісті «Товариства українська школа» в Рівному. – 1938. – Серпень.

Наталія Переходько

УЧАСТИЕ ВОЛЫНСКИХ ВРАЧЕЙ В УКРАИНСКОМ ВРАЧЕБНОМ ОБЩЕСТВЕ (1921–1939 ГГ.)

В статье анализируется участие украинских врачей Волынского воеводства в Украинском врачебном обществе в межвоенный период. Показано создание и деятельность профессиональных медицинских общественных организаций на Волини. Отражено положение украинских врачей в Польском государстве и раскрыто их активную деятельность в украинском медицинском обществе с целью защиты профессиональных интересов. Определены имена волынских врачей-украинцев и исследован их труд в галицком Украинском врачебном обществе. Воспроизведены биографические сведения отдельных представителей волынской украинской медицинской интеллигенции.

Ключевые слова: Польша, Волынское воеводство, Восточная Галиция, украинские врачи, Украинское врачебное общество.

Natalia Perehodko

THE PARTICIPATING OF DOCTORS FROM VOLYN IN UKRAINIAN MEDICAL ASSOCIATION (1921–1939)

The paper analyzes the participation of Ukrainian doctors from Volyn province in the Ukrainian Medical Association during the interwar period. The author presents creation and activity of professional medical non-governmental organizations in Volyn. The position of Ukrainian doctors in the Polish state is clarified and their active participation in Ukrainian Medical Association in order to protect their professional interests is described. The author also finds out the names of Ukrainian doctors from Volyn and examines their work in the Galician Ukrainian Medical Association. The biographical information of some representatives of Volyn Ukrainian Medical intellectuals is reproduced.

Key words: Poland, Volyn province, Eastern Galicia, Ukrainian doctors, Ukrainian Medical Association.

УДК 94(478)

Володимир Місько

РОЗГОРТАННЯ ЛІВОРАДИКАЛЬНОГО РУХУ В ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

У статті відображено політичну діяльність ліворадикального руху в процесі становлення Другої Речі Посполитої. Проаналізовано причинно-наслідкові зв'язки у взаємовідносинах польської влади і провідників комуністичної ідеології.

Ключові слова: Друга Річ Посполита, ліворадикальний рух, комуністична ідеологія, польська влада, рада робітничих делегатів.

На сучасному етапі розвитку української історичної науки дослідники вдосконалюють теоретичний і методологічний рівень наукових студій, зміцнюють їх зв'язок із конкретними питаннями національного відродження, всебічно, об'єктивно і неупереджено вивчають історичне минуле. Науковцями нагромаджено значний потенціал для вивчення складних процесів соціально-економічного, суспільно-політичного та культурного розвитку України і Польщі, становлення українсько-польських взаємин у міжвоєнний період. Водночас виникає потреба в неупередженому, ідеологічно незаангажованому вивченні ліворадикального руху. З огляду на це, цікавим і актуальним є вивчення розгортання ліворадикального руху в Другій Речі Посполитій.

Дослідження задекларованої проблеми має важливе практичне значення, оскільки дає можливість з'ясувати політичну позицію польських комуністичних структур під час відновлення Польської держави та простежити діахронію стосунків ліворадикального руху (як різновекторного суспільно-політичного виклику) та польської влади (як послідовної владної реакції).

Метою наукової розвідки є комплексний аналіз розгортання польських комуністичних організацій в Другій Речі Посполитій.

Основні завдання полягають у висвітленні політичної діяльності польського ліворадикального руху, описі процесу становлення Другої Речі Посполитої, зокрема концепцій розвитку відновленої Польщі.

Наукову новизну одержаних результатів вбачаємо в тому, що розвідка є одним із перших в українській історіографії дослідженням, в якому проаналізовано участь польських комуністичних структур у процесі становлення Другої Речі Посполитої та встановлено передумови, які вплинули на становлення польської влади до провідників комуністичної ідеології в подальшому.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період відновлення Польської держави в 1918 р. та охоплюють першу половину 1920-х рр. – час становлення державності.

У статті використовуємо терміни «ліворадикальний» та «комуністичний» як контекстуальні синоніми, оскільки вони слугують релевантними характеристиками описаних політичних структур. Маємо на увазі, що усі партійні та громадські організації, які перебували під впливом комуністичної ідеології або використовувалися для ведення легальної прокомуністичної діяльності та власне комуністичні організації, логічно марковані терміном-означенням «комуністичний».

Задекларована тема досі не знайшла повного висвітлення українськими істориками. У цьому контексті варто відзначити монографії Л. Алексієвець [8; 19; 21], яка детально проаналізувала причини, котрі сприяли відродженню Польської держави. Суспільно-політичні відносини та соціально-економічне становище, що супроводжували державотворчий процес, відображено у праці Л. Зашкільняка [6].